דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמו [א]וליתני מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיו לך שהוא נאמן משום דקא בעי למיתני סיפא אם יש עדים שהוא לוה ממנו והוא אומר פרעתיו אינו נאמן והא [ב]קיימא לן [א]המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס שהוא נאמן אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי אי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב הא אמר שבועה בעי דתניא [ג]רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזהו שנשבע על טענת עצמו וחכמים אומרים [ב]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן [ד]והאמר מר [ג]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים היא טענת אחרים והודאת עצמו כולהי טענתא טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא הכא בדרבה קמיפלגי דאמר רבה[ה] מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכולה בעי דלכפריה והאי דלא כפר ליה משום דאין אדם מעיז פניו הוא

ובכולה

וליתני מנה לויתי ממך. מלתיה דר' יהושע דאשמועינן דמודה היכא דאין שור שחוט לפניך מאי שנא דאשמעינן בקרקע ואיצטריך למתנייה באביו משום סיפא לנקוט מלתיה במטלטלין ולישמעינן בדידיה גופיה: **נאמן.** מדאורייתא בלא שבועה: **וליתני מודה ר' יהושע כו' והאכלתיו פרס.** פרעתיו חציו שהוא נאמן בלא שבועה הואיל ואין שור שחוט לפניו לאשמועינן רבותא דאע"ג דמודה במקצת פטור הואיל ואינו תובעו: **אליבא דמאן.** תנאי פליגי בהא מילתא בשבועות (דף מב.). ואי אמר רבי יהושע הכי לא כחד מנייהו הוא דאי כרבנן הא אמרי אפי' תובעו וזה מודה במקצת משיב אבידה הוא דתנן בשבועות[ו] מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור משום שהוא כמשיב אבידה ומאי אשמעינן רבי יהושע באין שור שחוט אפי' שור שחוט לפניו נמי נאמן ואי אליבא דר' אליעזר בן יעקב כי לא תבע ליה נמי האמר שבועה בעי: **ורבי אליעזר לית ליה משיב אבידה פטור.** מן השבועה במתניה הא תקנתא דרבנן היא כמס' גיטין (דף מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם וכיון דכי איתו תובעו נמי מחייב ליה שבועה הרי אין לך משיב אבידה גדולה מזה ומחייב: **אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן.** משנה היא בשבועות: **טענת אחרים הוא.** ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו: **אלא הכא בדרבה קא מיפלגי.** אלא לעולם בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן האי מילי בשטוענו קטן אני נתתיו לך וקרא כתיב[ז] כי יתן איש אל רעהו ולא קטן ומהכא יליף לה בשבועות (מב.) אבל הכא שבא בטענת אביו אית ליה לרבי אליעזר בן יעקב נשבעין ורבנן פליגי עליה אפילו בטוענו גדול וקרו ליה משיב אבידה ובדרבה קא מיפלגי:

דסתם יהודה וגליל בשעת חירום דמי. תימה דבריש גיטין (דף ד: ושם) תנן דאלכן ישראל א"ל בפני נכתב ובפני נחתם אפי' מיהודה לגליל משום דאיכא עולי רגלים ובתי דיינין ועדים מצויין לקיימו ויש לומר דהתם האשה מחזרת אחר עדי קיום אע"ג דיהודה וגליל כשעת חירום דמי תמצא עדי קיום כיון דאיכא עולי רגלים אבל המחזיק אין רגיל לחזור אחר עדי מחאה ואם תאמר התם [ח]דאמר שאני בני מחוזא דניידי וצריך לומר אפי' באותה שכונה בפני נכתב (א) דאין עדים מצויין לקיימו אטו במחוזא לא תועיל מחאה שלא בפניו וי"ל דהתם דלך הליכתן מן העיר כששמעו מחאה רגילות הוא לומר פלוני מיחה ושומעין אחרים עד שנשמע הקול למחזיק אבל גבי גט אין רגיל שיאמרו בהליכתן אטו חתמנו על הגט [ט][או מכירין אנו חתימת עדים החתומים]: **אין צריך לפרעו** בעדים. ואם תאמר למאן דאמר צריך לפרעו בעדים תקשי ליה מתניתין דהכא דליתני מנה לך בידי ויש לומר דפלוגתא דתנאי היא בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מא:) אי נמי דלא חשיב לה פירכא דנימא ליה לאשמועינן דאין מחזיקין בנכסי קטן ואם תאמר מאי משני אכתי ליתני ואם יש עדים ואמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני אינו נאמן וי"ל דלא היה רוצה להאריך בלשונו או שמא מילתא דפשיטא הוא: **אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי.** כדמסיק דבכלו מעיז וא"כ לא מצי למיתני ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתי הכל דבכלו מעיז ומעיז: **ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור.** פי' בקונטרס התנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ואית ספרים דגרסי הכי בהדיא ואין נראה לא לרבינו יצחק דמשיב אבידה פטור מדאורייתא מטעם מגו ולא מכח ההיא משנה פריך אלא פריך וכי לית ליה מגו וכן משמע בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) דפריך ולית ליה לרבי יצחק המוצא מציאה כו' ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב דאמר פעמים שאדם נשבע וכו' ופריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור והשתא אי מכח מתני' פריך הוה ליה למימר ולית ליה לר"א בן יעקב המוצא מציאה כדקאמר ארבי יצחק ועוד כיון דמשני הוא דאמר כר"א בן יעקב א"כ רוצה לומר דר"א פליג אמתניתין א"כ מאי פריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אין הכי נמי דלית ליה אלא מכח מגו פריך כדפרישית: **אלא הבא בדרבה קא מיפלגי.** פירש בקונטרס לעולם בטוענו קטן ודקא קשיא לך הא אין נשבעין על טענת קטן ה"מ בבא בטענת עצמו אבל בבא בטענת אביו טענה חשובה היא וכי תימא מ"ט דרבנן דאין סברא לומר דסברי דאף בבא בטענת אביו לית ביה ממשא אלא בדרבה קמיפלגי ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן אבל קשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא (ב"ק דף קו: ושם) ממעטינן נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול עד שתהא תביעה ונתינה שוין בגדלות וה"ה דמהאי קרא ממעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו כגון שנתן לו אביו ותבעו בקטנות ונראה דה"פ לעולם בגדול מיירי אלא לא תימא דקרי ליה טענת עצמו משום דהודאת עצמו היא אלא בדרבה קמיפלגי ולרבנן דסברי דבכלו מעיז טענת עצמו היא וה"ק ראב"י פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבים טענת עצמו אבל לדידי דאינו מעיז טענת אחרים היא ובסוף שבועת הדיינין (שבועות דף מב. ושם) דתנן אבל נשבעין לקטן ומפרש בבא בטענת אביו וראב"י היא ההוא קטן נמי לאו דווקא אלא גדול וקרי ליה קטן משום דלגבי מילי דאבוה קטן הוא כדמפרש הכא וקשה קצת דהוה ליה לאקשויי ולשנויי אמתניתין דהתם כמו שמקשה על רב דבההיא שמעתא גופה לא מקשה על המשנה אלא על רב: **מפני** מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע. אפילו לרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא קא בעי רבה שפיר מפני מה אמרה תורה כו' דלמאי לא מהימן בלא שבועה במגו דאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרינן מגו ומשני דאין זה מגו דאין אדם מעיז לכפור ואף על גב דבפרק שבועת הדיינין (שם דף מ:) אמרינן בכופר הכל משביעין אותו שבועת היסת משום דחזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו ופריך אדרבה חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ומשני דאשתמוטי קמשתמיט אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור דאשתמוטי קא משתמיט כמו במודה מקצת מ"מ קאמר הכא שפיר חזקה דאין אדם מעיז לכפור הכל כל כך ולא הוי מגו דיותר ברצון הוא מודה במקצת הטענה דאינו מעיז כל כך אבל אין לפרש דרבה אתא לפרושי מפני מה אמרה תורה מודה מקצת ולא כופר הכל וקאמר חזקה דאין אדם מעיז לכך נאמן כשכופר הכל דאם כן במקום שיכול להעיז אפילו כופר הכל חייב ונסמוך אמרינן איפכא לרבנן דבכלו מעיז ופטור אף מודה מקצת הטענה משום דמשיב אבידה הוא מגו דאי בעי כפר הכל ואם תאמר ומנלן דכופר הכל פטור וליכא למימר מדאצטריך קרא לחייב שבועה בעד אחד מכלל דכופר הכל פטור דהא איצטריך להיכא שמעידים שגנב לו והוא אינו יודע אלא י"ל דגזירת הכתוב היא דכי הוא זה משמע דבעינן כפירה והודאה ועוד מודה מקצת יש להשביעו שחייב לו ממון שהודה ועל ידי כך מגלגל עליו שבועה כעין גלגול אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו: **חזקה אין אדם מעיז פניו.** לא כמו שפי' בקונטרס בהגוזל (ב"ק דף קז.) דאין אדם מעיז לפי שעשה לו טובה שהלוהו אבל בפקדון מעיז דאם כן בפקדון מודה מקצת נמי יהא פטור במגו דאי בעי כופר הכל ובכל דוכתא משמע דמודה מקצת חייב בפקדון גבי עשר גפנים טעונות מסרתי לך כו' (שבועות דף מב:) דמשמע דאיירי בפקדון וגבי סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה (שם מג.) וגבי מציאה נמי אמרי' בהניזקין (גיטין נא. ושם) דמודה מקצת חייב ולא מהימן במגו אלא מור"ת דהיינו כגון חזקה שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה שאין לאדם פנים לכפור הכל וריב"א פי' אין אדם מעיז היכא שחבירו מכיר בשקרו ואין להאריך[י]:

ובכולי

מסורת הש"ס

א) [השמא קמ"ד דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים ואין נאמן לומר פרעתי כיון דלית ליה מגו ומסיק דקי"ל דא"צ לפרעו בעדים ונאמן לומר פרעתי אפילו בלא מגו. תוי"ט], ב) ב"ב קע. שבועות מא: [ועיין קדושין מג:], ג) גיטין נא: שבועות מב., ד) שם, ה) גיטין נא: ב"ק קז. שבועות מב: ב"מ ג., ו) [דף לח:], ז) [שמות כב], ח) [שם דף ו.], ט) נ"י כ"י, י) [ותוס' ב"ק קז. ד"ה עירוב וכו' הארכו טובא].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דסתם וכו' בפני נכתב ובפני נחתם דאין עדים:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן ע סעיף א:

יט ב מיי' פי"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סי' עה סעיף ג:

כ ג מיי' פי"א שם הל' ט סמג שם טוש"ע שם סימן עו סעיף א:

◆

מוסף רש"י

דסתם יהודה וגליל. אפילו בשעת שלום, כשעת חירום דמו. שאין שיירות מצויות מזו לזו, אבל בשאר מלכיות אי איכא חירום לא הויא חזקה אבל בשעת שלום הויא חזקה דהא שיירות מצויות, והאי דקאמר ר' אבא בשעת חירום שנו, הכי קאמר יהודה וגליל הרי הן כשעת חירום של שאר מלכיות (רשב"ם ב"ב לח:). והאכלתיו פרס. והמורתי לו חצי והמליו בידי, הרי זה נשבע. על השאר (שבועות מב.). ור' אליעזר בן יעקב לית ליה כו'. כמו והרינן נה ור"א לית ליה תקנא דתיקון העולם דמשיב אבידה פטור משבועה דא"כ שביק ליה ואזיל, והאי נמי כיון דלא תבעו כמשיב אבידה הוא (גיטין נא.). בטוענו קטן. יתום קטן תובע (שבועות מב.). אין נשבעין על טענת חרש. כגון שטוען ברמיזה, דחרש שדברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע (שם). אי הכי. דטוענו גדול, טענת עצמו. קרי לה, טענת אחרים היא (שם). טענת אחרים והודאת עצמו. על שהודה לו שאמת כדבריו ומודה לו שעדיין חייב לו פרס הוא נשבע (שם). כולהי טענתא טענת אחרים כו'. ולכך נשבעין עליה וכהי האי גווני מי פליגי רבנן עליה ומי הוה קאמר פעמים שאדם נשבע, כל שעתא כי האי גוונא משתבע (שם). אלא הכא בדרבה קמיפלגי. ולעולם בטוענו קטן ומשום דאין טענתו חשובה במקום אחר, דכתיב כי יתן איש, קרי ליה הכי טענת עצמו, מיהו הכא טענה היא דהא איכא נתינה איש דמכח נתינה דאב היא באה, והיינו דקאמר פעמים, וכי תימא רבנן אמאי פליגי עליה, בדרבה קמיפלגי (שבועות מב:) ולרבנן אפילו לגדול אין נשבעין כדתנן בשבועות (לח:) מנה לאבא בידך, אין לו בידי אלא חמשים דינר פטור, ובדרבה פליגי (גיטין נא.). מפני מה אמרה תורה כו'. ולא חשבו כמשיב אבידה לפטרו שלא כפר כולו (ב"מ ג.). אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. לכפור את הכל, הלכך בשביל הודאת המקצת אינו נאמן על השאר, דהאי בכולה בעי דלכפריה כו' (גיטין נא:). או: אין אדם מעיז פניו בפני זה שעשה לו טובה, הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה, דלאו קושטא בהדיה לא הוה מצי למכפר ביה, והיכי דמודה מקצת בכולה בעי למכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז (ב"ק קז.).